

**ОГЛЯД ОНОМАСТИЧНИХ ПРАЦЬ,
ОДЕРЖАНИХ РЕДАКЦІЄЮ [19-21]**

19. Горпинич В. О. Прізвища Степової України. Словник. Близько 75 тисяч. — Дніпропетровськ: ДДУ, 2000. — 404 с. Наклад 400.

Цей словник — не зовсім словник, швидше тезаурус. Прізвища подаються блоками, за населеними пунктами. Приміром, маємо блок: “Миколаївка, с. Софіївський р-н ДНП, записано в червні 1997 р.” (с. 79-80). А в межах цього блоку за алфавітом ідуть усі записані в Миколаївці прізвища з цифрою, що вказує кількість носіїв. Чоловічі й жіночі прізвища подаються окремо, якщо вони мають хоч якусь різницю в написанні, пор. там же: Гапонов 1, Гапонова 1; Лукашова 1, Лукашов 1 (с. 79). Таким способом описано прізвища 80 поселень (як правило, сіл) Дніпропетровської області, 194 поселення Кіровоградської області (і ще 3 в додатковому списку “Різні регіони”), а також усе, що вдалося записати з інших територій: 2 поселення Вінницької області, 4 — Житомирської, 2 — Закарпатської, 6 — Тернопільської, 7 — Полтавської, 7 — Черкаської, 1 — Івано-Франківської, 4 — Київської, 1 — Львівської, 1 — Сумської, 2 — Хмельницької. П’ять з цих “нестепових регіонів” мають ще додаткові записи в кінцевому, вже територіально несистематизованому розділі “Різні регіони”, де також представлені окремі записи з Донецької, Миколаївської та Харківської областей. Така структура продиктована науковим прагненням, щоб матеріал не пропав. Водночас вона в описі всіх областей, окрім перших двох, стає надто випадковою, а тому малоінформативною.

І взагалі така форма подачі матеріалу економічна, але дуже незручна в користуванні. Спробуй знайди прізвище, яке тебе цікавить. Для того треба перечитати всю книжку. У словнику прізвищ алфавітною одиницею має стати таке прізвище, а не село. Регіональну ситуацію треба, мабуть, описувати для кожного прізвища окремо в присвяченій йому словниковій статті. У короткій передмові до словника В. О. Горпинич формулює компоненти єдиної методики регіонального запису прізвищ, але з семи названих компонентів у своїй роботі дотримується тільки трьох. Якби автор дав усі сім компонентів, словник збільшив би свій обсяг десь у 3-4 рази.

20. Горпинич В. О., Корнієнко І. А. Прізвища Дніпровського Припоріжжя. Словник. Близько 20 000 прізвищ. — Дніпропетровськ: Пороги, 2003. — 269 с. Наклад 200.

Словник укладено на базі попереднього, точніше — його дніпропетровської частини, у складі якої виявилось й три села Запорізької області. Те, що в описаному вище словникові подано за селами, тут розташовується за суцільним алфавітом прізвищ. Вказівка на кількість носіїв зберігається. Словникова стаття, отже, виглядає таким чином: “Бурчбк, -б. Карн. 2; Мик. — Дн. 30; Пр. 2”. Список скорочень усі ці позначки легко розшифрує. У словнику описано прізвища не 80, а 85 поселень, що пояснюється не збільшенням їх кількості, а технічним уточненням. У попередньому словнику, який В. О. Горпинич відносить у передмові до топографічних, серед 80 блоків фігурує блок Межівської міськради, де гуртом названо прізвища шести поселень. У розглядуваному ж словнику, який В. А. Горпинич кваліфікує як картографічний, прізвищеві матеріали подаються за кожним з шести поселень окремо. Тобто за своїм матеріалом розглядуваний словник абсолютно ідентичний до дніпропетровської частини попереднього, тільки подається не від села до прізвища, а навпаки — від прізвища до села. Це вже щось. Маємо зручний для користування алфавітний список компактно локалізованих 20 тисяч прізвищ. Матимемо ще з тисячу таких словників — тоді можна укласти загальний словник українських прізвищ, а також і атлас українських прізвищ чи, більш реально, атлас прізвищевих суфіксів.

21. Словник прізвищ — практичний словозмінно-орфографічний: На матеріалі Чернівеччини. 30 000 прізвищ / Гол. ред. К. М. Лук'янюк, ред. Н. Д. Бабич, укладачі: Н. Д. Бабич, Н. С. Колесник, К. М. Лук'янюк, М. В. Скаб, Я. П. Редьква. — Чернівці: Букрек, 2002. — 423 с. Наклад 1200.

Даний словник порівняно з двома попередніми — зовсім іншого типу. Його основні прикмети відзначені в назві: 1) практичний — в анотації вказано: “призначений для службового користування у тих сферах функціонування ділового стилю української мови, які потребують ідентифікації особи за прізвищем”; 2) сло-

возмінний — подає, окрім називного, форми родового, давально-го й місцевого відмінків однини; 3) орфографічний — в описі структури словника дуже правильно сказано: “Ми не маємо на меті виправляти прізвища, які зазнали тих чи інших трансформацій своєї первісної форми, не коректуємо способи і засоби їх творення”. Орфографічна функція словника полягає у закріпленні існуючого стану, щоб не множити помилок. Помилкові записи прізвищ, документально засвідчені на обстеженій території, у словнику подаються, але з вказівкою нормативної форми, наприклад **Гембіцький** (норм. **Гембицький**). Словник не закликає державні органи вимагати виправлення **Гембіцький** на **Гембицький**, а лише констатує існуючий стан. При бажанні носія виправлення зробити можна (хоча б зіславшись на цей словник). Але якщо людина бажає зберегти традиційне написання, вирішує документально складні проблеми спадщини тощо, то й примушувати її міняти прізвище не треба. Гадаю, це єдино можливий підхід до вирішення проблеми написання прізвищ, яка постає, іноді досить гостро, в усіх РАГСх України.

Типовий вигляд словникової статті: “**Нйус**, *чол.*: -а, -у (-ові), -ом; *жін. незмін*”. Шкода, що словник надто неповний. Навіть прізвища одного з упорядників, чернівчанина **Редькви** там немає. Немає прізвищ **Рись** та **Розкіш**, відмінювання яких наводиться у дуже змістовній вступній статті К. М. Лук’янюка. Невже на Буковині (укладачі воліють: у Чернівеччині) немає жодного прізвища, що постало від апелєтива третьої відміни (такі прізвища відмінюються, заступаючи жіночий рід чоловічим, за другою відміною)? Цей словник уже не скартографуєш, але користь від нього, безперечно, буде велика, причому не лише працівникам РАГСів, а й дослідникам антропонімії і передусім її словотвору та етимології.

Юрій КАРПЕНКО

НАШІ АВТОРИ

БОЄВА Евеліна Володимирівна — кандидат філологічних наук, доцент кафедри української та зарубіжної літератури Південно-українського держ. пед. ун-ту.

БУЛАВА Наталія Юріївна — здобувач кафедри української мови ОНУ.

ІВАНОВА Наталія Георгіївна — кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов гуманітарних факультетів ОНУ.

КАРПЕНКО Олена Юріївна — кандидат філологічних наук, доцент, докторант кафедри лексикології та стилістики англійської мови ОНУ.

КАРПЕНКО Юрій Олександрович — доктор філологічних наук, професор кафедри української мови ОНУ.

КЛІЧУК Оксана Дмитрівна — викладач кафедри германських мов для гуманітарних факультетів Чернівецького національного ун-ту.

МЕЛЬНИК Галина Іванівна — студентка III курсу філологічного факультету ОНУ.

МЕЛЬНИК Мирослава Романівна — кандидат філологічних наук, доцент кафедри української філології Південноукраїнського держ. пед. ун-ту.

МОСЕНКІС Юрій Леонідович — доктор філологічних наук, доцент кафедри сучасної української мови Київського національного ун-ту.

НЕМИРОВСЬКА Олександра Федорівна — кандидат філологічних наук, доцент кафедри української філології Південноукраїнського держ. пед. ун-ту.

РОМАНЧЕНКО Алла Петрівна — викладач кафедри української мови ОНУ.

СОКОЛОВА Алла Василівна — викладач кафедри української мови Ізмаїльського держ. пед. ун-ту.

ТЕЛЬПІС Оксана Ігорівна — студентка V курсу філологічного факультету ОНУ.

ШЕСТОПАЛОВА Людмила Дмитрівна — викладач кафедри практичного курсу та методики викладання української мови Ізмаїльського держ. пед. ун-ту.

ШОТОВА-НІКОЛЕНКО Ганна Василівна — аспірантка кафедри української мови ОНУ.